އައްސުލްޠާން އިބްރާހީމް (ތިންވަނަ) ކަލާފާނު
ސިރީ ސުދައްދަ ސުވަދުދަ މަހާރަދުން

1585މ – 1609މ، 993ހ – 1017ހ.

ހދ. ހަނިމާދޫގައި ހުންނަ ކަލާފާނު ޒިޔާރަތް

އައްސުލްޠާން އިބްރާހީމް ސިރީ ސުދައްދަ ސުވަދުދަ މަހާރަދުންނަކީ އަލްޣާޒީ މުޙައްމަދު ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ ދަރިކަލެކެވެ. މަންމާފުޅަކީ ރަހްދެބީގެ ބަރިގުގައި މަޝްހޫރު ބިނިވަލު ބެގާ ފާތިމާގެ ރަސްކަނބަލުން ގޮއްތި އެވެ. މިރަދުން ރަސްކަމަށް އިސްތިވުލާވެވަޑައިގަތީ 1585މ ވަނަ އަހަރު (993ހ.) އެވެ. ބާރުގައި މިރަދުން މަޝްހޫރުވެވަޑައިގެންފައިވަނީ ކަލާފާނުގެ ނަންފުޅުން. މިރަދުން ރަސްކަމަށް އިސްތިވުލާވެވަޑައިގަތީ، ބޮއްފުޅު އައްސުލްޠާނުލް ޣާޒީ މުޙައްމަދު ތަކުރުފާނުލް އަޢުޡަމް އަވަހާރަވުމުންނެވެ. ރަސްކަމަށް އިސްތިވުލާވެވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިން ކަލާފާނު ހުންނެވީ ފާރަނާކިލެގެ ކަމުގައިއެވެ.

ކަލާފާނު ފުރަތަމަ ކައިވެނިފުޅުބޮއްލަވައިގެން މާފުށީ ކަނބާއިދިރި ކަނބާއިދިރިއްޔާ ފާނާއެވެ. މިކަމަނާގެ ބަނޑުފުޅުން ކަލާފާނަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވި ދަރިކަލުން ގަދަފާޑުގައި އަވަހާރަވިއެވެ. މިގޮތަށް ފުރުސަތުގެ ރިހުން ބޮޑުވެގެން ކައިވެނިފުޅު ކުރައްވައިފިއެވެ. ނަމަވެސް، އެހެން ދަރިކަލަކު ނުލިބި ދަރިކަލުން ނުވެއެވެ. އިތުރު ބޮޑުދުން ލިބިވަޑައިގެން ނުގަނޑުވަރިކަމެއް، ނުވަތަ ލިބިވަޑައިގެންނެވި ބޮޑުދުން ވެސް ތޮއްޓެއް އަވަހާރަވިކަމެއް އެނގޭކަށް ނުވެއެވެ.

ބަޔަކު ތާރީޚުގައި ބުނާގޮތުގައި ކަލާފާނަކީ "ހަށިބަރުބޮޑުކަން، ތެދުވެރިކަން، ބޮޑުދީލަތިކަން" ބޮޑުވެއް ކަމަށެވެ. ދަންނަބާކަމުގެ ލިބިރުކަމާއި، އިލްމު ހުނަރުނުމަތީ އަދުލުވެރިކަމާއި ދެރަދެނަށް ވެހި ކަންކަމުގައި އެމީހުންނާ މުޅި ބަރުވެރިކަމާ ބަސްކަމެށް އަދުލުވެރި ކަމަކަށެވެ. ރަށްރާއްޖޭގެ ތަދުމަތަށް ހަގީގަތުގައި އެދުވެރި ބަސްކަމެއް ކަމަކަށެވެ. ނަމަވެސް، ކަލާފާނުގެ ރަސްކަމުގައި "ކާބިން" ނަމަކަށް ކިޔާ ފަރަންސޭސި

ނަވްއެއްގައި ބިރުގެން ރާއްޖެއަށް އައިސް، އެތަކެއް އަރުވަންދުން މާލޭގައި ހުރި، ފިރާޓޭ ތުވާލެއް ލިއުނުގައި، ކަލާފާނުގެ ސަރުކާރުން ޑަފްތަރު ވަރަށްގިނަ ފަރަންސޭސީނެއް އަތުކުރިއެވެ.

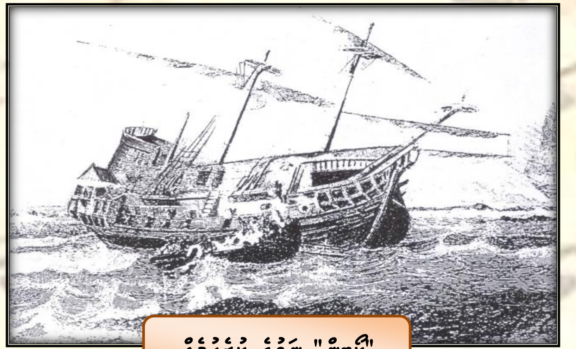

"ކޯބިން" ނަވުގެ ކުރެހުމެއް

މިގޮތުން ބެލުމުން ބަލައި ކަނޑުއަޑިކަށް އެޖާތުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާދަކާދައިގެ ބޮޑުގަދައިވެސް ހުރިހިލާ ކަނޑުއޮޅިއެވެ. ނަމަވެސް، މިގޮތުގެ ބައެއް އާދަކާދަހަރި ފުރާނަގައި މިނިވަން ކަނޑުއޮޅިއެވެ. ރަސްގެފާނު ފިޔަވާ ފަރަންސޭސިން، އަސިއްލާއިވެސް، ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެން ބައިވަރު ކަނޑަށް ފޯނިއާ ކަނޑުކަށް ކަމަކަށެވެ.

ފިރާޓޭ ބޮޑުފުޅާ ބަގޮތަކު، ކަލާފާނާއި އަހަރުގެ ރަސްގެފާނު ދިރިބޮޑުވުމުގެ ބަތަޅު ހަރާއިރުކަންވާއިރު ކަލާފާނުވެވަޑައިގަތީއެވެ. އައިބޮޑު ރަސްކަމަކީ ސިފަގެ ބޮޑުބަޑިގެ ކަމުން ހުރި ކަލާވަރާއެވެ. މިއިން ފަރަންސޭސި ކަނޑުރަށް ގޮސް ބޮޑުގޮވާލަމުން، މިދަރަހަގައި ބޮއްބަނދު ރަސްކަމުގެ ދަރިވަރުން ކަލަނދު އޭގެ ބަސް ކަން ފުރަތަމަ ތަކާއެކު މިއަޔަނުމުގެ ބަދަލުގައި، ކަނޑިކޭނުގައި ދެބުރަ ގާސްތައް ވެރިކަމަށް ކޮއްލާ ކަމެކެވެ.

ބަޔަކު ތާރީޚުގެ ތާރީޚުގައި ބަނޑާރަކަށް ވާކަމަށް ގޮތުން، "ރަސްކަން ގޮތުންނާއި މާލޭގެ ގޮތުން، ދިރިއުޅުއްވުމަށް، އިޚްތިޔާރުކުރެއްވިއިރު" ކަލާފާނު ހުންނަވަނިކޮށް، ކޯބިނުގެ ބަނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޚުތުގައި ގޮތަށް ހިނގައްޖެއެވެ. މިފަދަ އިރުވައިގެން ކުރަމުން، އަލިބެހުންނާއި، ވަޒީރުންނާއި، ފަނޑިޔާރުކަލުގެ ހުރިހާ ފުރިހަމަކަމާއި ކަލާފާނުގެ މީހުން ކަނޑުއަތު ބޭރުކަމަކަށް ވޭތުވި އަހަރުތައް، ރައްދުވާން ގޮތަކަށް ދިޔައެވެ. ރަސްކަން މަޝްވަރާކުރައްވައިފިއެވެ. ފަންނާރު ކަލާގެ ފަރާތުން ފަރުބަދެއްވީ، "އެބާވަރުގެ ދަރިވަރުންގެ ބަޔާ ހަރުގެ ހުރިހާ ކަރަމުގެ ބޮޑުވަރުވި ދެރަކަމެވެ." މި ބަސްތުގެ ގޮތްތަކަށް، ރަދުން، ބައެއް ވަޒީރުންނާއި އަލިބެހުންނާއި ދެވައިގެން ބޮޑު ދަރަބަހަށް އަރާވަޑައިގެން ރަސްކަލަށް، ރަސްގެ އެކަކު އެހީގެން، ދަރަހަނދަނުގެ ދަރަބަގަށް ރަދުންގެ ދަރަބަ ކަމަށް ނިޔާކަލާ، މިހާރަށްޓަކައި. ދަ ރަސްކަނު ބޮޑުކަމު، އަރިހަށް

ރަސްގެފާނު ކަށިރިއްޔާއެވެ. ހަމަގައި ނަރުދަނުގެ، ވަރަށް ވަރުގަދަ ރަސްގެ ކަމަށް ގޮސް ފަރާތުގެ ގޮތުން ދަރާފާނުގެ ދެކުނުން، ކަލަނދު ކަލާވެސް، އެކަން ގޮތަކަށް ދިއައީ، ކަލާފާނުގެ ހުރިހާ ދަރަކަށް ދިޔާ ފުރުސަތުކަން ދެކުނުގައި ބަލަމުން ދިޔައީ މަލަމަތެވެ. ބޭބޭ ފިރިހެނުން ކަލާފާނުގެ ދެކުނުގައި ފުރުސަތުތައް ކަރަހަކުރެއްވިއެވެ. އުސްމާނުގެ ދުވަސްތަކެއް ދިޔައީ، ކަލާފާނު ކަނޑުފޯރަ ކަލާވެސް، ފަރާތްތަކުގެ ހާލު ހުރިހާ ކަނަށް ކައިރިކޮށްފިއެވެ. ހަމަނުގައި ރަސްކަމަށް ކަން ކޮށްގެ ކަމަކީ މިހާރުވެސް ބަޔާ. މިރަސްގެ ވަގުތު ކަނޑު، ކަލާފާނު ބޮޑުދަރިއާ ބިދޭސީ މީހުން ކަމަކުން، ކަރުނަޔާވެސް ހަތިޔާރު (މުޙައްމަދު އަމީން، 1949މ. ބ 170-173)

އިސްލާމީ ބާރުންގައި، ފުރުސަތުވެވަޑައިގަތީ ގޮތުގެ މައްސަލަ، ކަލާފާނު ޝަހީދުވެވަޑައިގެންނެވީ، 1017ހ. ވަނަ އަހަރުގެ ޝައްވާލު މަހުގެ 28 ވީ ބުދަ ދުވަހުއެވެ. މީލާދީ ތާރީޚުން މިއީ 1609 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބްރުއަރީ މަހުގެ 4 ވީ ބުދަދުވަހުއެވެ. ބޭރުގެ ބައެއް ލިޔުންތެރިން މިއަހަރަކީ 1607މ. ކަމަށް ލިޔުއްވައިފައިވެ. ނަމަވެސް، ޖަމާލުއްދީނު، ދިވެހިން ކަލާފާނު ޝަހީދުވެވަޑައިގެންނެވީ ތާރީޚަކީ ބަޔަކު އުމުރު ކުރިން ދުނިޔޭ ފުދައިން 1017ހ. ވަނަ އަހަރުގެ ޝައްވާލު މަހުގެ 28 ވީ ބުދަ ދުވަހެވެ. މިފުދަ ދުނިޔެ ކަނޑުކަނޑުކާ އެޖާތުގެ ދިވެހިން އުޅުއްވާ ކަނޑުކަނޑުކަން ނޫނެވެ. އަދި ހުކުރު ހަމަދުވަހުގެ ބޮޑުއިން އުދުވަހަށް ބުދަދުވަހު ކަންވެސް ދިވެހިން ވާހަކަ ދަރުމަން އައިސްވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ހިޖުރީ ތާރީޚަށް ބަލައިލުމުން، 1017ހ. ވަނަ އަހަރުގެ ޝައްވާލު މަހުގެ 28 އަކީ ބުދަދުވަހެކެވެ.

އައްސުލްޠާން އިބްރާހީމް ކަލާފާނު ފަސްދަރުނުވެވަޑައިގަތީ ތަންގައި ވަނީ، ޒިޔާރަތެއް އާރާސްތު ކޮށްފައެވެ. ހަނިމާދޫގައި ހަދައިފައިވާ ކަލާފާނު ޒިޔާރަތުގެ، ކަމުދާގޮތުގެ ތެރޭގައި ދެތަނުގެ މަޝްހޫރު ޒިޔާރަތްތަކެވެ. ދިވެހި ޖަމާލުއްދީނު، ފާޠިމަ އިބްރާހީމާއި ބަދަލުކޮށް އައި ބިނާއެކެވެ. ކަލާފާނު ރަސްކަން ކުރެއްވީ 24 އަހަރާއި، 2 މަސްދުވަސް ވަންދެންނެވެ.

Sultan Ibrahim III (Kalafaanu) Siri Sudhdha Suvarudha Mahaaradun

(993–1017 AH, 1585–1609)

Sultan Ibrahim (Kalaafaanu) Siri Sudhdha Suvarudha Mahaaradun was the only son of Sultan al Ghaazee Muhammad Thakurufaanul Auzam, who liberated Maldives from the Portuguese in 1573 CE. His mother, the daughter of Baarashu Boashivalu Bulhaa Fathima,was the lady well known in Maldivian history as Rehendhi Goyye. She was later known as Amina Ranikilegefaanu.

Sultan Ibrahim III came to the throne after his father's death in 1585 CE. He is known in Maldivian history as Kalaafaanu. He held the position of Faashinaa Kilege until his accession to the throne.

As far as is known, Kalaafaanu's first wife was Kan'ba Aisha Ranikilegefaanu of Maafilaafushi. They had two children but both died in their infancy and although he had other wives, he had no surviving children.

The erudite Hassan Thaajuddin, the eminent Maldivian historian, described Kalaafaanu as a stately personage who was just, wise and knowledgeable. He was fond of learning, enjoyed the company of scholars and learned men, and always encouraged the acquisition of knowledge by his subjects. He listened to erudite scholars and often followed their advice in affairs of state. He looked after the welfare of his people and was a benevolent and righteous ruler.

In spite of these attributes given by Hassan Thaajuddin, Francois Pyrard, who was shipwrecked and spent several years in Maldives during this Sultan's reign, gives an entirely different and not very complementary picture of Kalaafaanu. Some of the incidents narrated by Pyrard are customs followed in Maldives as well as some other Asian societies at the time, and would be seen as wicked, corrupt and immoral in European society. According to Pyrard's chronicles, Sultan Kalaafaanu and the Sultan of Aceh were good friends who frequently exchanged missives of friendship, and gifts to each other.

Hassan Thaajuddin says that during Sultan Kalaafaanu's reign, Maldives enjoyed prosperity and advanced in the literary field as well. Kalaafaanu is said to have ruled the country with honour, until the arrival of a fleet of Malabar ships that came in hostility. When the Sultan was informed of this, he called his ministers, Nobles and the Chief Judge Fonadhoo Muhammad, and asked for their advice. The Chief Judge advised him, that "in dealing with such enemies it would be wiser to flee and avoid doing battle with them". He advised the Sultan to travel to the south.

Taking this advice, Kalaafaanu boarded one of his large sea-going vessels and together with three of his Queens and some of his Nobles, and taking on board as much of his possessions as was possible, he sailed from Male' harbour towards the south. The enemy vessels realized the Sultan's plan, and in order to catch him they sent some of their galleys after the Sultan's ship. The Sultan's ship could not travel very fast since there was no wind and the ship was meant to travel under sail. The enemy galleys caught up with the ship in the Hangnaameedhoo region. When fighting started most of the people on board the Sultan's vessel escaped by jumping overboard and then swimming to an uninhabited island nearby. Sultan Kalaafaanu and his faithful assistant Jamal Kalo and one other person remained on board to fight the enemy. The Sultan died of a pike thrust and Jamal Kalo was also killed while fighting valiantly by his master's side. After the few defenders were killed, the Malabars looted the ship of everything of value, and transferred these to their own galleys. The three Queens were taken on board a Malabar galley and the Sultan's ship was set adrift. The Queens were taken back to Male' and restricted inside the Palace, the Malabars thinking that they knew where the Sultan's treasures were stored.

A Malabar galley

The abandoned royal vessel drifted to Hangnaameedhoo, where the islanders discovered the bodies of the Sultan and the faithful Jamal Kalo on board. They were buried beside the mosque in the island and a Ziyaaraiy (tomb) was erected over the Sultan's grave. This tomb has been revered and lovingly cared for by the islanders for more than four centuries. The Sultans and rulers who came later to the Maldivian throne, made sure that appropriate provisions were available for the upkeep of the tomb, by placing orders for the produce of many islands and plantations to be given for its benefit.

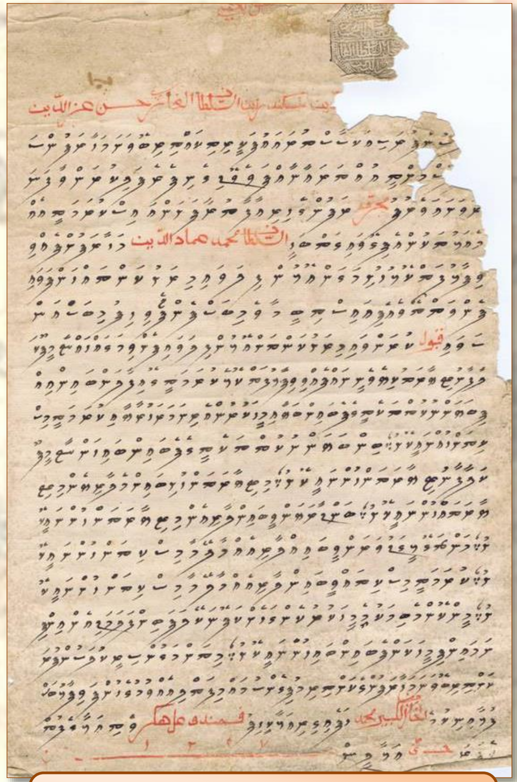

A paper grant from the reign of Sultan Hassan Nooradhdhin 1 (1779-1799 CE)

17.10.2009

National Centre for Linguistic and Historical Research
Male'/Rep. of Maldives

ދިވެހިބަހާއި ތާރީހަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒު
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ